

چارچوب نهادی سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا: نهاد سیاسی امنیتی - دفاعی مشترک و نهاد امور قضایی داخلی

دکتر طاهره ابراهیمی فر* - مصطفی عزیزآبادی فراهانی**

(تاریخ دریافت: ۱۳۸۸/۱۰/۱ و تاریخ تصویب: ۱۳۸۸/۱۲/۱۳)

چکیده

تروریسم یک پدیده دردناک و غم‌انگیزی است که بشر از ابتدای تاریخ با آن مواجه بوده است. تروریسم به هرگونه اقدام یا تهدید برای ترساندن و یا آسیب‌رساندن به شهروندان، حکومت و یا گروه‌ها و شخصیت‌های سیاسی گفته می‌شود. در واقع تروریست‌ها چنین اقداماتی را به منظور تغییر نظم سیاسی و یا اجتماعی انجام می‌دهند. تروریسم، پدیده جدیدی برای اروپا نیست و تلاش‌های اروپا برای کنترل این پدیده، تاریخ نسبتاً طولانی دارد. اما حوادث ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱، موج جدیدی از سیاست‌های ضد تروریستی اروپایی را در برابر این تهدید به دنبال داشت؛ چرا که این تهدید از هر مکان و در هر زمانی و از طریق هرگونه ابزاری می‌توانست اروپا را با خطر جدی مواجه سازد. در این راستا، سیاست امنیتی-

* عضو هیأت علمی و دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی، گروه روابط بین الملل، تهران، ایران.

** کارشناس ارشد مطالعات منطقه‌ای.

♦ چارچوب نهادی سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا: نهاد سیاسی امنیتی - دفاعی ...

دفاعی مشترک^۱ و نهاد امور قضایی و داخلی^۲ به عنوان نهادهای امنیتی اتحادیه اروپا، در چارچوب سیاست ضد تروریستی این اتحادیه مورد بررسی قرار می‌گیرند. بنابراین، سؤال پیش‌رو در این نوشتار این است که سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا در وجه درون-نهادی آن یعنی نهاد سیاست امنیتی - دفاعی مشترک و نهاد امور قضایی و داخلی چگونه به مقابله با تروریسم می‌پردازد؟ پاسخی که ارائه می‌شود این است که سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا در چارچوب سیاست امنیتی - دفاعی مشترک به عنوان ابزار حمایتی اتحادیه اروپا در جایی که اقدامات ضد تروریستی باید از طریق سازمان‌های غیر نظامی هدایت شوند و اقدامات پیشگیرانه نیاز به گسترش دارند، به مقابله با تروریسم می‌پردازد و نهاد امور قضایی و داخلی به عنوان نهاد اصلی سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا در چارچوب همکاری‌های قضایی-پلیسی اقدامات و راهبردهای کلان در مبارزه با تروریسم را ارائه می‌دهد.

کلید واژگان

تروریسم، اتحادیه اروپا، سیاست خارجی و امنیتی مشترک، سیاست امنیتی-دفاعی مشترک، امور قضایی و داخلی.

مقدمه

فضای ایجاد شده در دوران جنگ سرد، ترتیبات امنیتی اروپا را شدیداً تحت تأثیر تعاملات دوجانبه اتحاد جماهیر شوروی و ایالات متحده آمریکا قرار داده بود اما پایان جنگ سرد طلوع‌دهنده آغاز عصر جدیدی در حوزه مسائل امنیتی اروپا محسوب می‌شود. در واقع، پایان جنگ سرد محیط ژئواستراتژیک اروپا را دگرگون نمود و معادلات مربوط به حوزه امنیتی این قاره را به لحاظ شکلی و ماهوی به طور بنیادینی متحول ساخت. با فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی هنوز منابع تهدید دوران جنگ سرد رفع نگردیده بود و نگرانی‌هایی نظیر وجود انبوه تسلیحات اتمی به عنوان میراث جنگ سرد، عدم اطمینان از

¹ - Common Security and Defence Policy (CSDP)

² - Justice and Home Affairs (JHA)

آینده روسیه، ترس از اسلام، ظهور چین و بحران‌های پیاپی اروپای شرقی بر فضای امنیتی اروپا سایه افکنده بود. اما حوادث ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱، «تروریسم» را با ویژگی منحصر به فردی که هیچ‌گاه کمونیسم آنها را در خود جای نداده بود، غالب نمود. در واقع، انعطاف‌پذیری درخور توجهی در تروریسم یافت می‌شود که نشانی از متفاوت بودن آن دارد، چنانچه با استفاده از آن می‌توان حتی با دشمنان سنتی دیگری نظیر اسلام مبارزه نمود. مسئله دیگر مربوط به تروریسم این است که این پدیده به کشوری خاص محدود نمی‌شود، یعنی این‌گونه نیست که اگر کشوری نابود شود دیگر نتوان از آن استفاده کرد. در شرایط کنونی، تروریسم وضعیتی بین‌المللی دارد و از قابلیت‌های لازم به منظور دسترسی به پیشرفته‌ترین تجهیزات تکنولوژیکی، توانمندی‌ها و ظرفیت‌های لازم برای تحمیل خسارت‌های بی حد و مرز و منابع مالی مطلوب، برخوردار است. به علاوه، ایده دستیابی به تسلیحات کشتار جمعی برای تروریست‌ها جذاب می‌باشد، به ویژه آنکه موانع علمی و فنی موجود بر سر راه دستیابی به چنین تسلیحاتی در اثر جهانی شدن و تکثیر اینگونه تسلیحات، بسیار کاهش یافته است. پدیده تروریسم طیف گسترده‌ای از تعاریف را در بر می‌گیرد و برای تعریف دقیق و جامع از آن بین صاحب‌نظران توافق نظر وجود ندارد. تنوع و پیچیدگی تروریسم از یک سو و برخوردهای دوگانه دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی با آن از سوی دیگر، علل اصلی عدم اجماع قاطع پیرامون آن به شمار می‌رود. همچنین، همان‌طور که آلکس اشمیت اذعان می‌دارد: «موضوع تعریف واژه‌ای مانند تروریسم را نمی‌توان منفک از مرجع تعریف کننده آن دانست». (ج. هنل، ۱۳۸۳: ۱۳۶) ریشه لغوی ترور از واژه یونانی TRAS به معنی ترس و لرز گرفته شده است. (تهامی، ۱۳۸۱: ۲۱۸) در واقع، «ترور یک ترس فلج کننده شدید، یا بیم از آن است. تروریسم تلاشی آگاهانه برای اعمال ترور از طریق یک عملکرد سمبلیک است که استفاده یا تهدید به استفاده از زور مهلک غیرطبیعی را به منظور نفوذ بر یک شخص (اشخاص) یا یک گروه (گروه‌های) هدف، در بردارد». (ج. هنل، پیشین: ۱۳۷) همچنین، اکثر تعاریفی که از تروریسم به عمل می‌آید، شامل چهار جزء اصلی است که عبارتند از:

- روش (به کارگیری زور)
- عامل (یک گروه یا یک دولت)
- اهداف اقدام (دولت‌ها یا مردم عادی)

- مقصود (اعمال زور و ایجاد رعب برای رسیدن به اهداف سیاسی). (مروی، ۱۳۶۵: ۲۸)

در واقع، هرچند تروریسم به عنوان یک کنش و اقدام خشونت‌بار نوپا شناخته می‌شود اما طی دهه‌های گذشته استفاده از ارباب، حربه‌ای در دست جنبش‌های معترض، شورش‌های سیاسی و خیزش‌های اجتماعی بوده است. اما تروریسم سیاسی معاصر تنها پس از انقلاب فرانسه، نخست در برخی جنبش‌های مربوط به ایتالیا و آلمان و بعدها در سیمای گروه‌های روسی جلوه‌گر شد. تازه‌ترین موج تروریسم نیز از دهه ۱۹۸۰ با برداشته‌های جدید از ملت‌گرایی، دین و خصوصاً استراتژی‌های جدید سیاسی موردنظر قدرت‌های بزرگ، جهان را درنوردیده است. (شریفیان، ۱۳۸۵) تروریسم پدیده جدیدی برای اروپا نیست و تلاش‌های اروپا برای کنترل این پدیده، تاریخ نسبتاً طولانی دارد. در کنار پیشینه تاریخی مربوط به کنترل و اداره امور سیاسی از قرن ۱۹ میلادی به این سو، در عصر نوین تلاش‌های ضد تروریستی اروپایی‌ها از دهه هفتاد برجسته می‌شود. «گروه بین‌المللی (ضد) تروریسم، رادیکالیسم، افراط‌گرایی، و خشونت»^۱ (TREVI) در ۱۹۷۵ توسط مقامات رسمی اروپا به منظور تبادل اطلاعاتی و فراهم آوردن مساعدت دوجانبه در مبارزه با تروریسم و در ارتباط با جرایم بین‌المللی شکل گرفت. به علاوه، در این زمان اروپای متحد، فراتر از TREVI، توافقات همکاری‌های مضاعفی را در مبارزه با تروریسم در چارچوب گروه کاری پلیس مربوط به تروریسم^۲، گروه ضد تروریسم^۳ و توافق شنگن^۴ به منظور همکاری ضد تروریستی اروپایی دنبال نمود. با این وجود، در سال ۱۹۹۳ گروه TREVI و سایر نهادهای اروپایی مرتبط با حوزه‌های قضا، گمرک و مهاجرت در چارچوب ساختاری جدید و تحت ماده VI معاهده اتحادیه اروپا (ماستریخت)^۵ قرار گرفتند. (Deflem, 2006: 340-341) به طور کلی، چارچوب نهادی سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا برحسب گستردگی آن بین چهار نهاد/گروه متفاوت تقسیم می‌شود: شوراهای

¹ - The Terrorism, Radicalism, Extremism, and International Violence group

² - Police Working Group on Terrorism

³ - Counter Terrorist Group

⁴ - Schengen Agreement

⁵ - Treaty on European Union (Maastricht)

_____ چارچوب نهادی سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا: نهاد سیاسی امنیتی - دفاعی... ◇

اتحادیه اروپا^۱ با تمام زیرمجموعه‌های آن شامل گروه‌های کاری و دبیرخانه؛ کمیسیون اروپایی؛ آژانس‌های مستقل اتحادیه اروپا و همکاری دولت‌های عضو در خارج از ساختار رسمی شوراهای اروپایی. با این وجود، در این نوشتار ظرفیت‌های دو نهاد سیاست امنیتی - دفاعی مشترک و امور قضایی و داخلی، ابتدا با تحلیل واکنش اتحادیه اروپا در برابر تروریسم - به ویژه پس از حوادث ۱۱ سپتامبر - مورد واکاوی قرار می‌گیرد. شایان ذکر است که آژانس‌های مستقل اتحادیه اروپا که در برابر وزرای شورای نهاد امور قضایی و داخلی مسئول می‌باشند، موضوع مورد بررسی این نوشتار نیز می‌باشند.

اتحادیه اروپا و مبارزه با تروریسم

از طریق معاهده اتحادیه اروپا (فوریه ۱۹۹۲)، جامعه اروپا^۲ به اتحادیه اروپا^۳ تغییر یافت. در این معاهده، موضوع تروریسم صرفاً در ماده K.1 در باب «همکاری‌های پلیسی در چارچوب جلوگیری و مقابله با تروریسم، قاچاق مواد مخدر و اشکال مختلف جرایم سازمان‌یافته...» مطرح گردید. (Eur-lex, 2002) معاهده آمستردام^۴ (اکتبر ۱۹۹۷) نیز وضعیت تروریسم را اندکی با - عنوان ماده ۲۹ خود - برجسته نمود. هدف این ماده افزایش همکاری‌های پلیسی و قضایی بوده و در موضوعات جنایی بر اهمیت "جلوگیری یا مبارزه با جرایم به ویژه تروریسم و .." تأکید دارد. به عبارت دیگر با تدبیر این معاهده، تعهدات کشورهای عضو تعمیق یافت و تروریسم به عنوان یک موضوع در زمینه قیود مربوط به همکاری‌های پلیسی و قضایی مورد تصدیق قرار گرفت. (Zimmermann, 2006: 125) شیخ تروریسم برای اتحادیه اروپا با حوادث ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ نمود واقعی پیدا کرد و این نگرانی را به وجود آورد که ممکن است حملات تروریستی دامن اروپا را نیز بگیرد. بلافاصله پس از این حوادث اتحادیه اروپا به سرعت گام‌هایی را در جهت تقویت اتحاد فرا آتلانتیکی برداشت و ناتو نیز برای اولین بار بر اساس ماده ۵ خود به عنوان سازمانی امنیتی - دفاعی فعال گردید. تصمیم‌های نشست فوق‌العاده ۲۱ سپتامبر رهبران

^۱ - این شوراها شامل شورای اروپا، شورای قضا و امور داخلی و شورای امور عمومی و روابط خارجی می‌باشند.

^۲ - European Community (EC)

^۳ - European Union (EU)

^۴ - Amsterdam Treaty

اتحادیه اروپا در زمینه تقویت همکاری‌های انتظامی، انتقال حاکمیت قضایی از سطح ملی به سطح فراملی، اتخاذ رهیافت اتحادیه‌ای برای مقابله با تروریسم از رهگذر جایگزینی حکم بازداشت اروپایی به جای روند ملی استرداد مجرمان، تقویت همکاری‌های پلیسی و اطلاعاتی، دستیابی به تعریف مشترکی از تروریسم، تهیه فهرست مشترک سازمان‌های تروریستی، تقویت نقش پلیس اروپایی، تشدید مقررات مربوط به امنیت هوایی و تأسیس نهاد اروپایی امنیت هوایی، مشارکت در تلاش‌های بین‌المللی برای بازسازی افغانستان و حضور نظامی در این کشور به منزله نخستین گام در عملیاتی کردن هویت امنیتی و دفاعی اروپایی در خارج از قاره اروپا، تلاش برای ایجاد ثبات و اعتماد در بازارهای اقتصادی و پولی و تضمین نقدینگی از طریق کاهش نرخ بهره، زمینه‌ساز واکنش مناسبی در همسویی با نومحافظه‌کاران حاکم بر آمریکا شد. (فرسای، ۱۳۸۱: ۴۹) از این رو، در این نشست مبارزه با تروریسم به عنوان «هدف مقدم»^۱ اتحادیه اروپا تبیین گردید. در این راستا، اتحادیه اروپا بُعد اصلی مبارزه با تروریسم را در رویکردی جدید و در روابط این اتحادیه با کشورهای ثالث به ویژه کشورهای در حال توسعه دنبال نمود و در حالی که این اتحادیه از اقدامات آمریکا در دستگیری عاملان حوادث ۱۱ سپتامبر بر پایه هزار سیصد و شصت هشتمین شورای امنیت سازمان ملل حمایت نمود، اظهار داشت که مقصودش «اصولاً در تقویم و ارزیابی روابط (خود) با کشورهای ثالث، به لحاظ حمایت‌هایی است که آن کشورها ممکن است از تروریسم داشته باشند». (Howorth, 2006-03: 5) سران اتحادیه اروپا در سویل^۲ اسپانیا (ژوئن ۲۰۰۲) اولویت‌های خود را بر پیشگیری از منازعات، گفتگوهای سیاسی بیشتر با کشورهای ثالث برای ترویج مبارزه با تروریسم از طریق ارتقاء حقوق بشر و دموکراسی و رفع اشاعه و کنترل تسلیحات، تقویت اطلاعات جاسوسی و مساعدت به برخورداری سیاست امنیتی-دفاعی اروپا^۳ از توانمندی‌های لازم برای مبارزه با تروریسم تنظیم نمود (فرسای، پیشین: ۴۹) به علاوه، سران اتحادیه اروپا در این نشست نیز «چارچوب تصمیم‌گیری اتحادیه اروپا در مبارزه با تروریسم»^۴ را اتخاذ نمود که راهبردهای مربوط به

^۱ - Priority Objective

^۲ - Seville

^۳ - European Security and Defence Policy (ESDP)

^۴ - European Union Framework Decision on Combating Terrorism

اقدامات ضد تروریستی را تعیین می‌نمود. (Cebeci, 2004: 202-203) همچنین، در شورای اروپایی تسالونیک^۱ در ژوئن ۲۰۰۳، اتحادیه اروپا «گزارش اقدام خارج از حوزه اتحادیه اروپا را در قبال مسئله مبارزه با تروریسم» و در چارچوب سیاست خارجی و امنیتی مشترک پذیرفت. (Howorth, 2004: 82) پس از حمله آمریکا به عراق نیز، موضوع امنیت و دفاع اروپایی در برابر تهدیدات تروریستی بار دیگر در دستور کار شورای اروپا قرار گرفت و متعاقب آن در نشست Le Touquet (فوریه ۲۰۰۳)، فرانسه و انگلیس بر لزوم انسجام در مواجهه با حملات احتمالی تروریسم تأکید نمودند. (Spence, 2004: 92) به علاوه، به موجب استراتژی امنیتی اروپا^۲ در دسامبر ۲۰۰۳، اتحادیه اروپا باید مسئولیت بیشتری را در رهبری مبارزه با تروریسم برعهده گیرد. این اتحادیه باید فعال تر عمل نموده و قبل از اقدامات تروریستی، کنش منسجمی را در برابر تروریسم اتخاذ نماید. همچنین، این اتحادیه باید مشارکت قوی تر و اقدامات همگام با شرکای خود را در دستور کار قرار دهد. پس از بمب‌گذاری مارس ۲۰۰۴ مادرید، در ۲۵ مارس همان سال «اعلامیه مربوط به مبارزه با تروریسم»^۳ توسط اتحادیه اروپا تدوین گردید و این اتحادیه تعهد خود را به انجام هر اقدامی با توجه به توانمندی‌های خود، برای مبارزه با همه اشکال تروریسم در مطابقت با اصول اساسی اتحادیه، مفاد منشور سازمان ملل متحد و تعهدات ارائه شده تحت قطعنامه ۱۳۷۳ (سال ۲۰۰۱) شورای امنیت سازمان ملل اعلام نمود. (Declaration on Combating Terrorism, 2004) همچنین، این اعلامیه صراحتاً نیاز به اتخاذ استراتژی بلند مدت به منظور برخورد با علل ریشه‌ای ظهور پدیده تروریسم را مورد تأکید قرار داد. در سند شورای اروپا مورخ ۲۴ نوامبر ۲۰۰۵ تحت عنوان «استراتژی اروپا برای مقابله با افراط‌گری و تروریسم»، ضمن آنکه از تروریسم به عنوان خطری نسبت به تمامی جامعه بشری یاد شده، اتحادیه اروپا و تمامی شهروندان این اتحادیه را در معرض تهدیدهای تروریستی دانسته و خواستار اتخاذ یک سیاست جامع برای مقابله با تروریسم شده است. در اجلاس وزرای کشور و دادگستری اروپا در اول دسامبر ۲۰۰۵ و به دنبال بمب‌گذاری هفتم

^۱ - Thessaloniki

^۲ - European Security Strategy (ESS)

^۳ - Declaration on Combating Terrorism

◇ چارچوب نهادی سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا: نهاد سیاسی امنیتی - دفاعی ...

جولای ۲۰۰۵ لندن، استراتژی جدید این اتحادیه برای اتخاذ تدابیر جدید جهت مبارزه با تروریسم اعمال شد؛ اساس این استراتژی بر چهار محور استوار بود: جلوگیری از نفوذ تروریست‌ها و اقدام‌های تروریستی در اروپا، حفاظت از شهروندان و زیرساخت‌ها، تعقیب مجرمان و مظنونان و ایجاد آمادگی‌های لازم برای پاسخگویی به نتایج حاصل از حملات تروریستی^۱ (خبیری، ۱۳۸۸). به طور کلی در بین سال‌های حملات تروریستی ۱۱ سپتامبر تا انتشار این استراتژی برای مقابله با پدیده تروریسم سه مکتب در اتحادیه اروپا شکل گرفت: اردوگاه داخلی^۲، امتناع‌کنندگان^۳، حامیان ادغام^۴. در اردوگاه داخلی، طرفداران رویکرد بین‌دولتی در اتحادیه اروپا و به ویژه از مرکز «هماهنگ‌کننده ضد تروریسم»^۵ این اتحادیه در قالب شورای اروپا مکرراً تأکید دارند که تروریسم مشکل بزرگی برای اروپا است اما اجرا و تأثیر اقدامات ضد تروریستی، مبتنی بر تعهدپذیری کشورهای عضو است و اتحادیه اروپا فقط به عنوان تسهیل‌کننده فعال عمل می‌کند. از این منظر، اتحادیه اروپا قدرت محدود شده خود و مسئولیت اتخاذ سیاست‌های مؤثر را می‌پذیرد. طرفداران مکتب دوم از اینکه سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا اقدام مناسبی است، حمایت می‌کنند. با این وجود، آن‌ها معتقدند که این سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا تنها یک «ببر کاغذی»^۶ است و تأثیر اندکی در تغییر واقعی و ممانعت از اقدامات تروریست‌ها دارد. همچنین، طرفداران این مکتب معتقدند که تلاش‌های ضد تروریستی اتحادیه اروپا تنها در چارچوب یک رکن از ارکان سه‌گانه سیاست‌های این اتحادیه قرار نمی‌گیرند بلکه به منظور تسهیل همکاری‌ها و هماهنگی‌های بین‌دولتی حوزه اقدامات ضد تروریستی در دو رکن اتحادیه اروپا یعنی سیاست خارجی و امنیتی مشترک و نهاد امور قضایی و داخلی جای می‌گیرند. بنابراین این اتحادیه فقط بر پایه اتفاق آرا از قابلیت اجرایی نمودن این اقدامات برخوردار است. طرفداران مکتب سوم معتقد به مزایای ادغام بیشتر اروپا هستند. به

^۱ - A. Prevent; B. Protect; C. Pursue and D. Respond

^۲ - Internal camp

^۳ - Naysayers

^۴ - Integrationists

^۵ - شرح تکمیلی هماهنگ‌کننده ضد تروریسم (Counter-Terrorism Coordinator) در ادامه ذکر خواهد شد.

^۶ - Paper Tiger

_____ چارچوب نهادی سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا: نهاد سیاسی امنیتی - دفاعی... ◇

طور کلی، طرفداران این مکتب معتقدند که اقدامات و سیاست‌های کنونی مشترک اتحادیه اروپا در تعمیق یکپارچه‌سازی این اتحادیه قابل انتقاد است. در ادامه آن‌ها ادعا می‌کنند که تلاش‌های ترکیبی کشورهای عضو، فرصت‌های پان-اروپایی بیشتری در مبارزه با تروریسم ایجاد می‌کند. (Kirkwood, 2006: 4-5) در مجموع سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا از پیچیدگی خاصی برخوردار است؛ نخست، به سختی می‌توان این اتحادیه را در دامنه مشخص و تعریف شده‌ای از سیاست ضد تروریستی قرار داد. به عبارت دیگر سیاست ضد تروریستی این اتحادیه در چندین دامنه وسیع مفهومی قرار دارد. دوم، این سیاست ضد تروریستی یک اقدام پیوند ستونی^۱ است که بسیاری از بازیگران، ابزارها و به ویژه نهادها را در برمی‌گیرد، چرا که هماهنگی موضوعات مربوط به سیاست ضد تروریستی با چندین سطح مواجه می‌باشد.

نهاد سیاست امنیتی - دفاعی مشترک و مبارزه با تروریسم

معاهده اتحادیه اروپا که در سال ۱۹۹۲ تصویب گردید، در برگیرنده سه رکن بود که رکن دوم آن مشتمل بر سیاست خارجی و امنیتی مشترک^۲ گردید. با تبیین دستورکار سیاست خارجی و امنیتی مشترک عملاً نقش آینده اتحادیه اروپا به عنوان بازیگر بین‌المللی در عرصه‌های سیاست و امنیت جهانی تعریف گردید. همچنین، با وجود تمام مباحث مربوط به ضعف سیاست خارجی و امنیتی مشترک اما طیف وسیعی از ابزارهای سیاست‌گذاری که می‌تواند برای اهداف سیاست خارجی به کار گرفته شوند، قدرت منحصر به فردی را به این اتحادیه می‌بخشد. البته این ادعا وجود ندارد که سیاست خارجی و امنیتی مشترک از هیچ ضعفی برخوردار نیست اما به نسبت از قابلیت‌های مناسبی برای اهداف تعیین شده خود برخوردار است. در این راستا، ابزارهای سیاست خارجی و امنیتی مشترک در چارچوب مبارزه با تروریسم نیز شامل مساعدت‌های فنی و مالی، توسعه و کمک به بازسازی، کمک‌های بشردوستانه و

^۱ - منظور از پیوند ستونی (Cross-Pillar) همپوشانی حوزه‌های اجرایی بازیگران، ابزارها و نهادهای اتحادیه اروپا در مبارزه با تروریسم است.

^۲ - Common Foreign and Security Policy (CFSP)

◇ چارچوب نهادی سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا: نهاد سیاسی امنیتی- دفاعی ...

برنامه‌های همکاری می‌باشد. (Cebeci, *Op. Cit.*: 202-203) «سیاست امنیتی-دفاعی مشترک» که پیشتر تحت عنوان «سیاست امنیتی-دفاعی اروپا» شناخته می‌شد، عنصر اصلی سیاست خارجی و امنیتی مشترک محسوب می‌شود که حوزه سیاست‌های دفاعی و نظامی اتحادیه اروپا را در برمی‌گیرد. سیاست امنیتی-دفاعی اروپا به موجب اجلاس کلن (ژوئن ۱۹۹۹) و تحت نظارت اتحادیه اروپا جایگزین هویت امنیتی-دفاعی اروپا^۱ گردید که تحت نظارت ناتو قرار داشت. شایان ذکر است که سیاست امنیتی-دفاعی مشترک به طور رسمی از طریق معاهده لیسبون^۲ (دسامبر ۲۰۰۷)، همچنان در حوزه صلاحیت شورای اروپا قرار دارد و پست جدید نماینده عالی اتحادیه در امور خارجی و سیاست امنیتی^۳ نیز پس از خاویر سولانا - نماینده عالی سیاست خارجی و امنیتی مشترک- به خانم کاترین اشتون^۴ تعلق یافت. پس از حوادث ۱۱ سپتامبر، اتحادیه اروپا و اعضای آن تعریف جدیدی را از مفاهیم امنیت، تهدید، ظرفیت‌ها و توانمندی‌های خود ارائه دادند که آخرین ابتکار امنیتی و دفاعی اتحادیه اروپا یعنی سیاست امنیتی-دفاعی مشترک (سیاست امنیتی-دفاعی اروپا) را نیز تحت تأثیر خود قرار داد. روز پس از این حوادث یعنی در ۱۲ سپتامبر، شورای امور عمومی و روابط خارجی^۵ خواستار گزارشی مبنی بر «اقداماتی که ممکن است، تسریع اجرا و تقویت ابزارهای عملیاتی سیاست خارجی و امنیتی مشترک و نهاد امور قضایی و داخلی را توصیه کند»، گردید. در پی این درخواست، پس از ۸ روز اجلاس اروپایی مهم ۲۰ سپتامبر برگزار گردید. در همین راستا، در مورد سیاست امنیتی-دفاعی مشترک (سیاست امنیتی-دفاعی

^۱ - European Security and Defence Identity (ESDI)

^۲ - سیاست امنیتی-دفاعی اروپا به موجب مفاد این معاهده (Treaty of Lisbon) که در ۱ دسامبر ۲۰۰۹ اجرایی گردید به سیاست امنیتی-دفاعی مشترک تغییر نام یافت. این معاهده سیاست امنیتی-دفاعی اروپا را از دو جنبه متأثر نمود: نخست، هماهنگ‌سازی کلی چارچوب نهادی روابط میان شورا و کمیسیون اروپا با مورد ملاحظه قرار دادن مسائل مربوط به مدیریت بحران. دوم، وجود چندین ماده در این معاهده که در برگرنده نقش قوی‌تری برای اتحادیه اروپایی (بطور مستقیم از طریق توسعه سیاست خارجی و امنیتی مشترک و حوزه‌های وابسته سیاست امنیتی-دفاعی اروپایی آن) می‌باشد. (Mölling, 2008: 1)

^۳ - High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy

^۴ - Catherine Ashton

^۵ - General Affairs and External Relations Council

_____ چارچوب نهادی سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا: نهاد سیاسی امنیتی - دفاعی... ◇

اروپا) این موضوع مطرح گردید: «... عملیاتی شدن سیاست امنیتی-دفاعی اروپا در اولین فرصتی که اتحادیه اروپا بیشترین کارایی را پیدا می‌کند» (Shepherd, 2006: 72). در ادامه نیز به شکل جزئی، قابلیت عملیاتی سیاست امنیتی-دفاعی مشترک در شورای اروپایی لیکن^۱ در دسامبر ۲۰۰۱ اعلام گردید. (Ibid: 73) یک سال پس از شورای لیکن، در کپنهاگ و بروکسل نیز گام‌های دیگری در همین راستا برداشته شد. با این وجود، به نظر می‌رسد که در این مسیر یعنی مبارزه با تروریسم، سیاست امنیتی-دفاعی مشترک به طور غیرمستقیم از طریق توانمندی‌های مدیریت بحران‌های نظامی و غیرنظامی، به منظور حفظ ثبات در دولت‌های ورشکسته و مناطق پُر منازعه، می‌تواند در مقابله با تروریسم ایفای نقش کند. این مسئله به ظن برخی از تحلیل‌گران آمریکایی، نشانه‌ای از نقش ناچیز و اندکی است که این نهاد امنیتی و دفاعی در قبال مسئله مبارزه با تروریسم برعهده دارد و در واقع غالب اقدامات مربوط به این موضوع به طور مستقیم توسط اتحادیه اروپا صورت می‌گیرد. به عقیده نگارندگان با وجود اینکه می‌توان دیدگاه برخی از تحلیل‌گران آمریکایی را در این زمینه پذیرفت اما به واقع مسئله صلاحیت سیاست امنیتی-دفاعی مشترک به اینجا محدود نمی‌شود، بلکه مبارزه با تروریسم در چارچوب سیاست امنیتی-دفاعی مشترک با *استراتژی امنیتی اروپا* توسعه می‌یابد. در این راستا، پس از بروز اختلافاتی میان کشورهای اروپایی در زمینه جنگ علیه دولت عراق و پس از درخواست و پیشنهاد وزیر امور خارجه سوئد مبنی بر تدوین استراتژی جدید برای مقابله با تهدیدات و چالش‌های اتحادیه اروپا در آوریل ۲۰۰۳ و توسعه آن توسط ریاست یونانی این اتحادیه، نهایتاً استراتژی امنیتی اروپا در نشست سران شورای اروپا در ژوئن ۲۰۰۳ پذیرفته شد. (Sauer, 2004: 122) این استراتژی نشان می‌دهد که اتحادیه اروپا و کشورهای عضو آن برای عهده‌دار شدن اولویت‌های امنیتی‌شان، بر چارچوبی که به نهادهای چندجانبه (به ویژه سازمان ملل و سازمان‌های منطقه‌ای) و حاکمیت قانون (حمایت از اصل توسل به زور به عنوان آخرین حربه) تأکید می‌نماید، همکاری می‌کنند. بعلاوه، نقش‌هایی را که اتحادیه اروپایی می‌تواند با استفاده از سیاست امنیتی-دفاعی مشترک در قالب استراتژی امنیتی اروپا ایفا کند، عبارتند از: تمرکز بر دیالوگ با کشورهای مظنون به تکثیر سلاح‌کشتار جمعی، تشریک مساعی جهت پیشگامی در کاهش

^۱ - Laeken European Council

◇ چارچوب نهادی سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا: نهاد سیاسی امنیتی - دفاعی ...

تهدیدات، تخصیص منابعی به منظور کاهش تسلیحات کشورهای مظنون، ایجاد رژیم نظارتی و تقویت نقش اصلی اتحادیه اروپا در کنترل و نظارت. (A. Stivachtis, 2007: 30) در این استراتژی تهدید تروریسم بین‌المللی و در ادامه تکثیر تسلیحات کشتار جمعی، درگیری‌های منطقه‌ای، دولت‌های ورشکسته و جرایم سازمان‌یافته به عنوان تهدیدات و چالش‌های پیش‌روی اتحادیه اروپا مطرح گردیده است و به طور غیررسمی وظایف پیترزبرگ^۱ را با افزودن عملیات مشترک خلع سلاح، پشتیبانی از کشورهای ثالث در مبارزه با تروریسم و اصلاح بخش امنیتی در لیست وظایف سیاست امنیتی-دفاعی مشترک توسعه داد. (Raquel Freire, 2008: 14)

«اعلامیه مبارزه با تروریسم» توسط شورای اروپا در مارس ۲۰۰۴ و در استقبال از تعهد سیاسی کشورهای عضو به منظور اتخاذ کنش‌های مشترک در برابر اقدامات تروریستی پذیرفته شد. از پنج اصل اساسی^۲ این اعلامیه، یک اصل به جایگاه سیاست امنیتی-دفاعی مشترک می‌پردازد: «ماهیت تکمیل‌کننده سیاست امنیتی-دفاعی اروپا، تحت نظارت کامل دولت‌های عضو». در واقع سیاست امنیتی و دفاعی مشترک می‌تواند به‌طور مستقیم یا با تکیه بر ابزارهای دیگر سهم بیشتری را در مبارزه با

^۱ - وظایف پیترزبرگ (Petersberg Tasks) بخش جدایی‌ناپذیر سیاست امنیتی - دفاعی مشترک می‌باشد که به وضوح در ماده ۱۷ معاهده اتحادیه اروپا ذکر شده است و در برگزیده: وظیفه بشردوستانه و آزادسازی؛ وظیفه حفظ صلح و اعزام نیروهای رزمی در مدیریت بحران است.

(www.europa.eu/scadplus/glossary/petersberg_tasks_en.htm)

^۲ - اصول اساسی اعلامیه مبارزه با تروریسم:

- انسجام بین اعضای اتحادیه اروپا؛
- ماهیت داوطلبانه همکاری کشورهای عضو؛
- درکی آشکار از تهدید تروریست‌ها و استفاده کامل از تجزیه و تحلیل‌های مؤثر؛
- پیوند ستونی هماهنگ در حمایت از اهداف مشترک اتحادیه اروپا در مبارزه با تروریسم؛

_____ چارچوب نهادی سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا: نهاد سیاسی امنیتی - دفاعی... ◇

تروریسم به خود اختصاص دهد. با این وجود، در ژوئن ۲۰۰۴، شورای اروپا از کمیته سیاسی و امنیتی^۱ جزئیاتی را در خصوص «چارچوب نظری تعیین عناصر اصلی جایگاه سیاست امنیتی-دفاعی اروپا در مبارزه با تروریسم» خواستار شد. (Council of the European Union, 2004) به طور کلی چهار حوزه اصلی کنش سیاست امنیتی-دفاعی مشترک بر پایه اعلامیه مبارزه با تروریسم به قرار زیر می‌باشد:

نخست، پیشگیری - تمام کشورهای عضو موظف هستند تا منابع خود، از جمله منابع نظامی را در اختیار سیاست امنیتی-دفاعی مشترک قرار دهند و پیش از آغاز عملیات مربوطه در چارچوب مدیریت بحران (ماده ۷ از معاهده اتحادیه اروپا)، اطلاعات و تحقیقات لازم را انجام دهند. دوم، پشتیبانی - حمایت و حفاظت از نیروها برای به حداقل رسیدن میزان آسیب‌پذیری افراد، تجهیزات و (در صورت امکان) اهداف غیرنظامی. سوم، پاسخ/مدیریت پیامدهای حاصله - در مقابل تهدیدات تروریستی، تجهیزات نظامی و غیرنظامی به صورت مستقیم یا در نقش حمایتی عمل می‌کنند. نیروهای اروپایی تحت رهبری اتحادیه اروپا در عملیات مربوط به مدیریت بحران باید به سرعت در برابر پیامدهای حاصله، دسترس‌پذیر و در بیشتر موارد همراه با اختیارات محلی باشند. نیروهای اروپایی با اتکاء به قابلیت‌های نظامی و غیرنظامی در زمانیکه انتظار پشتیبانی غیرنظامی بین‌المللی وجود دارد، باید از آمادگی لازم برای پر کردن شکاف^۲ به وجود آمده برخوردار باشند. نهایتاً اینکه تجهیزات و ابزارهای نظامی (مطابق با ترتیبات ملی) می‌تواند نقش حمایتی را از تجهیزات غیرنظامی داشته باشند.

چهارم، حمایت از دولت‌های ثالث در مبارزه با تروریسم - با توجه به استراتژی امنیتی اروپا، طیف وسیعی از مأموریت‌های سیاست امنیتی-دفاعی مشترک در برگیرنده حمایت از دولت‌های ثالث در مبارزه با تروریسم است. از سوی دیگر، مسئله بسیار مهم‌تر، حمایت از شهروندان اتحادیه اروپا در دولت‌های ثالث می‌باشد که می‌تواند بیشتر مورد توجه قرارگیرد، به ویژه در مورد شهروندانی که توسط گروه‌های تروریستی به گروگان گرفته می‌شوند. (Ibid) در مجموع، سیاست امنیتی-دفاعی مشترک بر مبنای اعلامیه مبارزه با تروریسم دارای نقش دو وجهی است: به عنوان ابزار حمایتی اتحادیه اروپا آنجا که

^۱ - کمیته سیاسی و امنیتی (Political and Security Committee) رکن اصلی هدایت مأموریت‌های مربوط به مدیریت بحران‌های بین‌المللی سیاست امنیتی-دفاعی مشترک است.

^۲ - Fill The Gap

◇ چارچوب نهادی سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا: نهاد سیاسی امنیتی - دفاعی ...

اقدامات ضد تروریستی باید از طریق سازمان‌های غیرنظامی هدایت شوند و به عنوان بازیگر پیشرو زمانی که اقدامات پیشگیرانه نیاز به گسترش دارند. به منظور ارتقاء جایگاه سیاست امنیتی-دفاعی مشترک در مبارزه با تروریسم، در مارس ۲۰۰۷، سمیناری با همکاری ریاست شورای اروپایی تحت عنوان «سهام سیاست امنیتی-دفاعی اروپا در مبارزه علیه تروریسم»^۱ برگزار گردید که پنج پیشنهاد ذیل را ارائه نمود:

- ۱- لزوم پیوند امنیت داخلی و خارجی؛
- ۲- لزوم همکاری متقابل دولت‌ها، ارکان و شرکای کشورهای اروپایی؛
- ۳- لزوم اجرای تمام جنبه‌های پیشگیری، پشتیبانی و مدیریت پیامدهای حاصله در تمام سطوح؛
- ۴- لزوم بررسی طیف وسیعی از ظرفیت‌های نظامی و غیرنظامی پیش‌رو برای مبارزه با تروریسم؛
- ۵- لزوم حفظ چشم‌انداز جهانی با تأکید بر همسایگی بلافصل مناطقی چون منطقه مدیترانه، آفریقا و بخش‌هایی از خاورمیانه. (EUISS Seminar, 2005: 2)

سرانجام به نظر می‌رسد که دیالوگ و برنامه‌های سیاست امنیتی-دفاعی مشترک در مورد تروریسم در گذار از «تروریسم دولت‌محور» به «تروریسم متفرق جهانی»، از مقصود قرار دادن «گروه‌ها/حرکت‌های سازمان‌یافته تروریستی» به «شبکه‌های تروریستی» و از «مخالفت با تروریسم» به «جنگ علیه تروریسم» می‌باشد. با این وجود، بیشتر هماهنگی‌های مربوط به سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا پس از حوادث ۱۱ سپتامبر، نه در حوزه امنیت و دفاع بلکه بیشتر در حوزه امور قضایی و داخلی مطرح می‌باشد.

نهاد امور قضایی و داخلی و مبارزه با تروریسم

حرکت در جهت اندیشه قدرت غیرنظامی اروپای جدید، گام مشترکی است که از سال ۱۹۸۹ آغاز گردیده است و حوزه اختصاص یافته به «امنیت نرم» در برابر تهدیدات تروریسم، جرایم سازمان‌یافته و ... به عنوان حوزه اصلی مورد توجه اتحادیه اروپا و کشورهای عضو محسوب می‌شود. از این رو، حوزه

^۱ - The ESDP Contribution to the Fight Against Terrorism

_____ چارچوب نهادی سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا: نهاد سیاسی امنیتی - دفاعی... ◇

امور قضایی و داخلی به سرعت از پیرامون برنامه‌ها و راهبردهای اتحادیه اروپا به مرکز آن انتقال یافت. همان طوری که ذکر شد، در سال ۱۹۹۲، کشورهای عضو اتحادیه اروپا سه رکن ساختاری را به منظور همگرایی و همکاری اروپایی در معاهده اتحادیه اروپا (ماستریخت) تدبیر نمودند که رکن سوم به حوزه نهاد امور قضایی و داخلی اختصاص یافت. کارویژه اصلی نهاد امور قضایی و داخلی، تمرکز بر همکاری در اجرای قانون و مبارزه با نژادپرستی^۱ عنوان گردیده است اما این نهاد، نقش بسیار مهمی را در مبارزه با تروریسم برعهده دارد که شامل همکاری‌های پلیسی و قضایی می‌شود. همان طور که ذکر گردید، TREVI، شنگن و سایر نهادهای اروپایی مرتبط با حوزه‌های قضا، گمرک و مهاجرت، تحت ماده VI معاهده اتحادیه اروپا قرار گرفتند اما این مسئله بار دیگر در معاهده آمستردام (اکتبر ۱۹۹۷) تکرار گردید و تمام نهادهای اروپایی مرتبط با این حوزه، رسماً تحت معاهده آمستردام و در چارچوب نهاد امور قضایی و داخلی قرار گرفتند. در واقع، زمانی که معاهده آمستردام تصویب گردید، علائم جدیدی از انسجام موضوعات مربوط به نهاد امور قضایی و داخلی در مسیر اصلی اروپای واحد مشهود گردید. اما زمانی مسئله پیچیده می‌شود که موضوعات مربوط به جنبه‌های حقوق مدنی یعنی تردّد آزادانه افراد، پناهندگی، روادید و مهاجرت به رکن نخست معاهده اتحادیه اروپا یعنی جنبه فوق ملی جامعه اروپا نیز باز می‌گردد. (Winn, 2003: 153) شورای اروپایی تامپر^۲ (اکتبر ۱۹۹۹) کامیابی یا شکست اولین سال فعالیت‌های نهاد امور قضایی و داخلی را پس از معاهده آمستردام که از نتایج د لگرم‌کننده‌ای برخوردار بود، بررسی نمود. در واقع، بزرگترین عامل چنین موفقیتی ادغام بیشتر سه رکن مذکور در معاهده آمستردام می‌باشد که بروکسلی کردن^۳ یا اروپایی کردن^۴ حوزه‌های پلیسی و قضایی کشورهای اروپایی را به دنبال داشت. همچنین در این اجلاس، اتحادیه اروپا عملکرد نهاد امور قضایی و داخلی را در جهت تدوین «منشور حقوق اساسی اتحادیه اروپا»^۵ و ایجاد حوزه یکپارچه از امنیت نرم متأثر از «منطقه آزادی، امنیت و قضا»^۱

¹ - Racism

² - Tampere

³ - Brusselsization

⁴ - Europeanisation

⁵ - EU Charter of Fundamental Rights

◇ چارچوب نهادی سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا: نهاد سیاسی امنیتی - دفاعی ...

در اروپای جدید توسعه داد. (Ibid: 153-154) پس از حوادث ۱۱ سپتامبر، نهاد امور قضایی و داخلی پویاتر شده و اقداماتی را در چارچوب افزایش همکاری‌های پلیسی و قضایی، توسعه ابزارهای مشروع بین‌المللی، مبارزه با پشتوانه‌های مالی تروریسم، تقویت امنیت هوایی و هماهنگی عملکرد جهانی اتحادیه اروپا دنبال نمود. در نشست ۲۰ سپتامبر ۲۰۰۱ شورای نهاد امور قضایی و داخلی، کشورهای اروپایی بر حفظ امنیت مرزهای اتحادیه اروپا برای مبارزه گسترده با تروریسم بین‌الملل تأکید کردند. این شورا قوانین ضد ترور را از طریق همکاری‌های قضایی، اقدامات مشترک سرویس‌های اطلاعاتی و پلیسی، تلاش‌های بیشتر برای مبارزه با تأمین مالی تروریسم، کنترل بیشتر مرزها و ارتقاء همکاری‌ها با آمریکا اتخاذ نمود. (Akgul, 2002: 2-3) در سال‌های ۲۰۰۱-۲۰۰۲ هیئت مدیره کمیسیون نهاد امور قضایی و داخلی دو چارچوب تصمیم‌گیری مربوط به تروریسم را تدوین نمود. در واقع، این دو چارچوب تصمیم‌گیری عناصر اصلی خط‌مشی اتحادیه اروپا در مبارزه با تروریسم می‌باشند. چارچوب تصمیم‌گیری نخست، پذیرش تعریف مشترکی از اقدامات تروریستی و مجازات‌های مربوطه را به منظور تقریب قوانین کشورهای عضو در رابطه با جرایم تروریستی پیشنهاد نمود. چارچوب تصمیم‌گیری دوم، تدبیر «قرار توقیف اروپایی»^۲ است که جایگزین رویه سنتی استرداد مجرمین می‌شود. شایان ذکر است که ایده اولیه هر دو مورد به قبل از تاریخ حملات ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ باز می‌گردد. شورای نهادی امور قضایی و داخلی در نشست نوامبر ۲۰۰۲، بر مذاکرات مربوط به توافق دوجانبه اتحادیه اروپا-آمریکا در زمینه همکاری‌های قضایی تأکید نمود و برای تکمیل یا تقویت همکاری‌های فرآتلانتیکی نیز مقرر گردید تا اتحادیه اروپا همکاری‌های اطلاعاتی بین‌اعضای خود را که در برگیرنده همکاری‌های نظامی-نظامی و

^۱ - «منطقه آزادی، امنیت و قضا» (Area of Freedom, Security and Justice) به منظور اطمینان از تردد آزادانه افراد و ارائه سطح بالایی از پشتیبانی و حفاظت از شهروندان ایجاد شده است. «منطقه آزادی، امنیت و قضا»، مناطق تحت پوشش این سیاست (تردد آزادانه افراد و...) را از مدیریت مرزهای خارجی اتحادیه اروپا گرفته تا همکاری قضایی در مسائل مدنی و پلیسی، همکاری قضایی در مسائل جنایی و همچنین پناهندگی، مهاجرت و مبارزه با جرایم (تروریسم، جرایم سازمان یافته، قاچاق انسان، مواد مخدر و غیره) در بر می‌گیرد.

^۲ - European Arrest Warrant

_____ چارچوب نهادی سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا: نهاد سیاسی امنیتی - دفاعی... ◇

نظامی-غیرنظامی (و بالعکس) است، ارتقاء بخشید. (Winn, *Op. Cit.*: 154) پس از حمله تروریستی ۱۱ مارس ۲۰۰۴ مادرید، شورای نهاد امور قضایی و داخلی مباحث و گفتگوهای خود را بر اقدامات کاربردی به منظور تقویت همکاری‌های عملی در جهت تأمین کامل منابع، در احتمالات ارائه شده توسط نیروی رزمی پیشرو پلیس^۱، یوروپل^۲ (پلیس اروپا) و یوروجاست^۳ (دادگستری اروپا) متمرکز نمود. سایر اقداماتی که از طریق این شورا مورد بررسی قرار گرفت نیز، شامل تعهدات سیاسی در التزام به وظایف ذکر شده «ماده انسجام»^۴ پیش‌نویس قانون اساسی اروپا (ماده ۴۲-۱)، اقداماتی جهت اصلاح «برنامه اقدام مربوط به تروریسم»^۵، تقویت کنترل مرزی و اسناد امنیتی، پیگیری خط‌مشی‌های اتحادیه اروپا در یک رویکرد مشترک برای مبارزه با تروریسم، تسهیم اطلاعاتی، جلوگیری از تأمین مالی تروریسم، اقداماتی به منظور حمایت از حمل‌ونقل و تردد آزادانه افراد، همکاری‌های بین‌المللی و ایجاد مکانیزم هماهنگ‌کننده ضد تروریسم^۶ بود. (Extraordinary Council meeting of JHA, 2004: 6) برنامه بزرگ^۷ نهاد امور قضایی و داخلی در نوامبر ۲۰۰۴ با تأیید شورای اروپا که «وزرای نهاد امور قضایی و داخلی با ملاحظه وظایف شورای امور عمومی و روابط خارجی باید نقش رهبری را در مبارزه با تروریسم داشته باشند» اتخاذ گردید. در ادامه این بخش از مقاله به کمیته‌ها و گروه‌های کاری مربوط به شورای نهاد امور قضایی و داخلی اشاره می‌شود:

کمیته ماده ۳۶^۸: این کمیته تحت ماده ۳۶ معاهده اتحادیه اروپا برای ایجاد هماهنگی در موضوعات جنایی مربوط به همکاری‌های پلیسی و قضایی و جهت ارائه نظرات برای رسیدگی در شورا نهاد امور قضایی و داخلی - به درخواست شورا یا به ابتکار خود آن - شکل گرفت. این کمیته، امور مربوط به

^۱ - Police Chiefs Task Force

^۲ - Europol

^۳ - Eurojust

^۴ - این ماده (Solidarity Clause) به انسجام بیشتر کشورهای اروپایی در برابر تهدیدات تروریستی اشاره دارد.

^۵ - Action Plan on Terrorism

^۶ - Counter-Terrorism Coordinator

^۷ - Hague programme

^۸ - Article 36 Committee (CATS)

◇ چارچوب نهادی سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا: نهاد سیاسی امنیتی - دفاعی ...

گروه‌های کاری مختلف در رکن سوم یعنی نهاد امور قضایی و داخلی را در ارتباط با همکاری‌های پلیسی و قضایی در امور جنایی و سیستم اطلاعاتی شنکن هماهنگ می‌کند.

گروه کاری تروریسم^۱: این گروه کاری مرکب از نمایندگان وزرای داخلی ویا آژانس‌های متولی اجرای قانون و برخی از سرویس‌های امنیتی ملی کشورهای عضو می‌باشد. اعضای این گروه کاری در هر دوره ریاست، سه تا پنج بار و در ارتباط با شناسایی تهدیدات داخلی، هماهنگی عملی و همکاری بین مجموعه‌های اتحادیه اروپا، جلساتی را برگزار می‌کنند. با این وجود، این گروه به طور ویژه جنبه‌های همکاری مربوط به اجرای قانون را تحت پوشش قرار می‌دهد. به عبارت دیگر، گروه کاری تروریسم تنها جوانب مربوط به همکاری در اجرای قانون را در بر می‌گیرد و سایر عناصر نهاد امور قضایی و داخلی که تأثیرات خود را در مبارزه با تروریسم نظیر سیاست‌های مربوط به روادید و اسناد همکاری‌های امنیتی و قضایی به همراه دارند، در جای دیگر مورد ملاحظه قرار می‌گیرند.

گروه کاری مربوط به حفاظت غیرنظامی^۲: این گروه کاری عموماً مبتنی بر مکانیزم هشدار اولیه و مدیریت پیامدهای حاصله عمل می‌کند. همچنین، این گروه کاری به طور فزاینده‌ای با موضوعات ضد تروریستی به عنوان تهدیدات تروریسم برخورد می‌کند.

کمیته راهبردی مربوط به مهاجرت، سرحدات و پناهندگان^۳: این کمیته، امور مربوط به گروه‌های کاری مختلف در زمینه مهاجرت، روادید، مرزها و پناهندگان را هماهنگ می‌کند. این کمیته کاری و گروه‌های کاری آمایشی وابسته، تنظیمات مربوط به حمایت از مبارزه با تروریسم را پردازش می‌کنند. (Lugna, 2006: 109-110) به علاوه، دبیرخانه نهاد امور قضایی و داخلی نقش متفاوتی را نسبت به حوزه‌های فعالیت عمومی خود ایفا می‌کند. قطع نظر از نقش عمومی این دبیرخانه در ارائه گزارشات، توصیه‌های مربوط به رویه‌ها، عملکردها و ... در زمینه مبارزه با تروریسم نقش یک منبع محرک، انشاءکننده اطلاعات قانونی و دریافت‌کننده ابتکارات را بر عهده دارد.

¹ - Terrorism Working Group (TWG)

² - Working Party on Civil Protection

³ - Strategic Committee on Immigration, Frontiers and Asylum

_____ چارچوب نهادی سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا: نهاد سیاسی امنیتی - دفاعی... ◇

هماهنگ‌کننده ضد تروریسم: این مکانیزم در چارچوب اعلامیه مربوط به مبارزه با تروریسم، گامی بسیار مهمی از سوی اتحادیه اروپا در مبارزه با تروریسم محسوب می‌شود. همچنین انتظار می‌رود که چنین مکانیزمی جایگاه این اتحادیه را با رویکردی «فراگیر و به شدت هماهنگ» در مبارزه با تروریسم ارتقاء بخشد. هماهنگ‌کننده ضد تروریسم موظف به هماهنگی عملکرد شورای اروپا در مبارزه با تروریسم و با ملاحظه مقتضی نسبت به مسئولیت‌های کمیسیون اروپایی، برای حفظ نگاه کلی به تمامی ابزارهای موجود اتحادیه، با نظر به گزارشات منظم شورا و پیگیری تصمیمات مؤثر می‌باشد. بنابراین، تصمیمات هماهنگ‌کننده ضد تروریسم آشکارا انعکاس دهنده ماهیت پیوند ستونی مبارزه با تروریسم اتحادیه اروپا است. همچنین، مطابق با این اعلامیه شورا، اقدامات و کنش‌های این مکانیزم امنیتی در درون دبیرخانه نهاد امور قضایی و داخلی صورت می‌پذیرد.

مرکز موقعیت^۱: این مرکز در ژوئن ۲۰۰۵ برای ارتقاء همکاری بین سرویس‌های امنیتی و اطلاعاتی توسط شورای نهاد امور قضایی و داخلی در دبیرخانه آن تأسیس گردید. این مرکز، کارشناسان ملی را به منظور ارزیابی اطلاعات تحلیلی کشورهای عضو (نسبت به اطلاعات اولیه و خام) فراهم می‌آورد. مرکز موقعیت، تجزیه و تحلیل‌های راهبردی مربوط به تهدید تروریست‌ها را مبتنی بر اطلاعات کشورهای عضو به شورا ارائه می‌دهد. (Ibid: 111-112)

آژانس‌های مستقل و پاسخگو در مقابل نهاد امور قضایی و داخلی

علاوه بر شورا و دبیرخانه نهاد امور قضایی و داخلی، آژانس‌های مستقل دیگری وجود دارند که در برابر وزرای شورای نهاد امور قضایی و داخلی که رهبری تدوین سیاست‌های ضد تروریستی اتحادیه اروپا را بر عهده دارند، مسئول می‌باشند. این آژانس‌های مستقل عبارتند از:

- یوروپل
- یوروجاست

^۱ - Situation Centre (SitCen)

- آژانس مرزی اروپا^۱

موجودیت یوروپل برای نخستین بار در ۷ فوریه ۱۹۹۲ در معاهده اتحادیه اروپا اعلام گردید. در ۱۸ جولای ۱۹۹۵ معاهده مربوط به یوروپل به طور رسمی در بروکسل تنظیم و در ۱ اکتبر ۱۹۹۸ با تصویب تمام کشورهای عضو اجرایی شد. در ادامه نیز یوروپل حوزه کامل اقدامات خود را در ۱ جولای ۱۹۹۹ کسب نمود. در این راستا، حمایت و هدایت یوروپل از طریق گروه کاری تروریسم و نشست رهبران سرویس‌های اطلاعاتی و امنیتی اتحادیه اروپا در این گروه ضد تروریستی جدید اجرایی می‌شود. یوروپل، یک آژانس اروپایی اجرای قانون^۲ است که اهداف آن، در ارتقاء اثربخشی و همکاری مقامات صالح در کشورهای عضو به منظور جلوگیری و مبارزه با تروریسم، قاچاق مواد مخدر و دیگر اشکال خطیر جرایم سازمان یافته می‌باشد. (www.europol.europa.eu) همچنین یوروپل نسبت به ایجاد و حفظ پایگاه‌های اطلاعاتی ارائه شده توسط کشورهای عضو و استفاده از این اطلاعات برای تجزیه و تحلیل جرایم و هدایت تحقیقات ویژه، برحسب اختیارات اجرایی قوانین ملی، متعهد می‌باشد. در سال ۱۹۹۷ گروه اولیه ضد تروریسم برای توسعه نقش یوروپل در موضوعات مربوط به تروریسم تدبیر گردید. متعاقباً شورای وزرای اتحادیه اروپا، معاهده آمستردام را که توسعه تعهدات یوروپل را به ویژه تعهد مبارزه با تروریسم را در برداشت، تصویب نمود. (Deflem, *Op. Cit.*: 341) اگر چه تروریسم تا سال ۱۹۹۸ به طور رسمی به تعهدات یوروپل افزوده نشده بود اما این تهدید از جمله موضوعات جنایی بین‌المللی بود که انگیزه ایجاد این آژانس پلیسی را به همراه داشت. به دنبال حوادث ۱۱ سپتامبر، یوروپل نیز متعاقب خط‌مشی‌های کلی کشورهای اروپایی در مبارزه با تروریسم، با ایجاد مرکز عملیاتی یوروپل^۳، خدمات تمام وقت به منظور مبادله اطلاعاتی را فراهم نمود. «واحد ضد تروریسم»^۴ نیز تحت صلاحیت این آژانس تأسیس گردید که اکنون وظیفه آن جمع‌آوری، تسهیم و تجزیه و تحلیل اطلاعات مربوط به تروریسم بین‌المللی

^۱ - European Border Agency

^۲ - Law Enforcement

^۳ - Europol Operational Centre

^۴ - Counter Terrorism Unit

_____ چارچوب نهادی سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا: نهاد سیاسی امنیتی - دفاعی... ◇

می‌باشد. در همین راستا کشورهای عضو اجازه تأسیس موقت «گروه‌های تحقیق مشترک»^۱ را صادر نمودند. در ۲۰ دسامبر ۲۰۰۱، شورای وزرای نهاد امور قضایی و داخلی، اقداماتی را در مبارزه با تروریسم بر مبنای پیشنهادات یوروپل و شورای هیئت مدیره اتخاذ نمود. کمتر از چند ماه بعد، در ۱۵ نوامبر ۲۰۰۱، نیروی رزمی ضد تروریسم^۲ به عنوان یک واحد ضد تروریستی ویژه به طور کامل در مقر یوروپل عملیاتی گردید. این واحد یک سال پس از تأسیس در دایره جنایی اصلی یوروپل^۳ ادغام گردید اما پس از بمب‌گذاری‌های تروریستی ۲۰۰۴ مادرید، این واحد بار دیگر به عنوان نهادی جداگانه تأسیس گردید. در همین راستا، یوروپل در شناسایی تهدیدات تروریستی اروپا، از دو «پرونده کاری تحلیلی»^۴ یاد می‌کند. پرونده کاری تحلیلی «تروریسم اسلامی» که از ۱۹۹۹ مورد توجه قرار گرفته است و دیگری پرونده کاری تحلیلی «دولفین»^۵ مربوط به تمام گروه‌ها و فعالیت‌های تروریستی دیگر (Ibid: 344-345) همچنین، به موجب «چارچوب تصمیم‌گیری‌های»^۶ ضد تروریستی اتحادیه اروپا در سال ۲۰۰۲، یوروپل به طور رسمی به عنوان یک آژانس پلیسی توانست روابط خود را با نیروهای پلیسی و امنیتی خارج از اتحادیه اروپا نظیر اینترپل^۷ و اف بی آی^۸ حفظ کند. در کنار تأسیس نیروی رزمی ضد تروریسم، یوروپل برنامه‌های متنوع ویژه‌ای را تدبیر نموده‌است. در این راستا «برنامه ضد تروریسم»^۹ برای ایجاد هماهنگی در اقدامات این آژانس در مبارزه با این تهدید (تروریسم) ارائه گردید که شامل گردآوری اطلاعات و ارزیابی‌های مربوط به تهدیدات بود. به علاوه، برنامه‌های دیگری نیز تحت عنوان «برنامه

¹ - Joint Investigation Teams

² - Counter-Terrorism Task Force

³ - Europol's Serious Crime Department

⁴ - Analysis Work Files

⁵ - Dolphin

⁶ - Framework Decisions

⁷ - Interpol (International Criminal Police Organization)

⁸ - Federal Bureau of Investigation (FBI)

⁹ - Counter Terrorism Program

◇ چارچوب نهادی سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا: نهاد سیاسی امنیتی - دفاعی ...

شبکه‌بندی^۱، «برنامه آمادگی»^۲ و «برنامه پرورش و آموزش»^۳ از سوی یوروپول اجرایی گشت. (*Ibid*: 345-346) نهایتاً در ۶ آوریل ۲۰۰۹، شورای نهاد امور قضایی و داخلی تصمیم به تأسیس پاسگاه پلیس /روپایی^۴ را اتخاذ نمود. این تصمیم به منظور ارتقاء عملیاتی یوروپول و کارکرد اجرایی و توسعه تعهداتش در تحت پوشش قرار دادن جرایم سازمان‌یافته، تروریسم و سایر انواع جرایم خطرناک بدون نیاز به نشان دادن درگیری با ساختار جرایم سازمان‌یافته اتخاذ گردید. یوروجاست که موجودیت خود را از شورای اروپایی تامپر کسب نمود، التزام به ارتقاء همکاری‌های قضایی را بین کشورهای عضو به منظور غلبه بر مشکلات پیش‌رو در توافقات دوجانبه مربوط به مساعدات حقوقی و قضایی دنبال می‌نماید. در این راستا، تصمیم به ایجاد این آژانس توسط شورای نهاد امور قضایی و داخلی به طور رسمی در ۶ و ۷ دسامبر ۲۰۰۱ اتخاذ گردید. این شورا در ۲۸ فوریه ۲۰۰۲، تصمیم مربوط به تأسیس یوروجاست را با رویکردی در جهت تقویت جنگ علیه جرایم بزرگ و خطرناک اتخاذ نمود. وظیفه این آژانس نیز اینگونه تعیین گردید که موجب افزایش اثر بخشی ظرفیت‌های مستعد درون کشورهای عضو زمانی که با تحقیق و تعقیب قانونی عبور از مرز(ها) و جرایم سازمان یافته برخورد می‌کنند. شایان ذکر است که این تحقیقات شامل اعضای دولت یا احزاب سیاسی نمی‌باشد. پس از نشست فوق‌العاده ۲۱ سپتامبر ۲۰۰۱، یوروجاست موظف به پیگیری تقویت «همکاری‌دادرسانان ضد تروریست»^۵ گردید و در این راستا نشستی را برای نخستین بار در ۱۰ اکتبر ۲۰۰۱ برگزار نمود. در این نشست، کشورهای عضو گزارشگر (مخبر) ملی یوروجاست را در موضوعات مربوط به تروریسم به منظور ارتقاء اقدامات ضد تروریستی این آژانس تعیین کردند. همچنین در این نشست یوروجاست، تیم ویژه‌ای را در ارتباط با مسائل مربوط به تروریسم ایجاد نمود. اهداف اصلی این تیم ضد تروریستی، افزایش تبادلات اطلاعاتی مرتبط با تروریسم از طریق تماس‌های منظم با گزارشگران تعیین شده مربوط به تروریسم و ایجاد پایگاه‌های عمومی اسناد حقوقی

¹ - Networking Program

² - Preparedness Program

³ - Training and Education Program

⁴ - European Police Office

⁵ - Cooperation Between Antiterrorist Magistrates

_____ چارچوب نهادی سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا: نهاد سیاسی امنیتی - دفاعی... ◇

مرتبط با تروریسم می‌باشد. (Lugna, *Op. Cit.*: 114) سرانجام اتحادیه اروپا به منظور تقویت و کنترل مرزهای اروپا، در اکتبر ۲۰۰۴ «آژانس مرزهای اروپا»^۱ را توسط شورای هماهنگی^۲ و در چارچوب نهاد امور قضایی و داخلی تأسیس نمود. در واقع این آژانس، همکاری عملیاتی بین کشورهای عضو در زمینه مدیریت سرحدات و مساعدت‌های کشورهای عضو در آموزش گاردهای مرزی ملی را در جهت ایجاد استانداردهای آموزش عمومی هماهنگ می‌کند. همچنین، آژانس مرزهای اروپا جایگاه اتحادیه اروپا را به منظور مقابله با مهاجرت‌هایی که ممکن است شرایط مناسبی را برای تروریست‌ها به شکل خاص فراهم آورد، ارتقاء بخشیده است. (Cebeci, *Op. Cit.*: 204)

نتیجه‌گیری

در چارچوب ترتیبات امنیتی اتحادیه اروپا، سیاست خارجی و امنیتی مشترک گفتگوهای دوجانبه و یا چندجانبه کشورها را به طور ویژه در زمینه مبارزه با تروریسم توسعه داده است. در واقع، سیاست خارجی و امنیتی مشترک برنامه‌های ویژه‌ای را برای برخی مناطق همچون خاورمیانه با تدابیری نظیر نشست‌های همکاری‌های چهارجانبه (آمریکا، سازمان ملل، اتحادیه اروپا و روسیه) اتخاذ نموده است. بنابراین، می‌توان همکاری‌های چندجانبه اتحادیه اروپا را در مبارزه با تروریسم، بخشی از برنامه‌های سیاست خارجی و امنیتی مشترک قلمداد نمود. با این وجود، سیاست‌گذاری‌های خارجی و امنیتی اتحادیه اروپا تنها مربوط به سیاست خارجی و امنیتی مشترک نمی‌باشد بلکه مجموعه وسیعی از نهادها و گروه‌ها، تحت مشخصه پیوند ستونی، در امر سیاست‌گذاری خارجی و امنیتی تأثیرگذار می‌باشند. همان طوری که مورد ملاحظه قرار گرفت در این نوشتار ظرفیت‌های دو نهاد سیاست امنیتی-دفاعی مشترک و امور قضایی و داخلی در چارچوب نهادی سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا مورد بررسی قرار گرفت. سیاست‌گذاری در نهاد سیاست امنیتی-دفاعی مشترک منطبق نهادی متفاوتی نسبت به نهاد امور قضایی و داخلی دارد. نخست، «قواعد حاکم» بر کارویژه‌های نهاد سیاست امنیتی-دفاعی مشترک حاوی تبعیت

^۱ - فعالیت این آژانس (European Borders Agency) در ژوئن ۲۰۰۵ عملیاتی گشت.

^۲ - Council Regulation

ضمنی از بازیگران خارجی نظیر شورای امنیت سازمان ملل و (تا حدودی) ناتو می‌باشد. در حالی که قواعد حاکم بر نهاد امور قضایی و داخلی از وجه مستقلی برخوردار می‌باشد. همچنین، نهاد سیاست امنیتی-دفاعی مشترک از ظرفیت سازمانی نسبتاً ضعیفی برخوردار است و این در حالی است که نهاد امور قضایی و داخلی به طور قابل توجه‌ای از ظرفیت سازمانی قوی نظیر یوروپل، یورو جاست و آژانس مرزی اروپا برخوردار می‌باشد. دوم، «اجرا» در نهاد سیاست امنیتی-دفاعی مشترک به هماهنگ‌کننده سیاست خارجی شباهت بیشتری دارد، در حالی که این امر در کارویژه‌های نهاد امور قضایی و داخلی بیشتر به هماهنگ‌کننده سیاست‌های داخلی شباهت دارد. بنابراین، تا زمانی که سیاست‌گذاری‌ها پیرامون تفاوت‌های کیفی قواعد حاکم سازمان‌یافته‌اند، تمایز بین امنیت داخلی و خارجی تمهید سودمندی برای تفسیر اقدامات امنیتی در سطح اتحادیه اروپا می‌باشد. همچنین، بدون تردید اقدامات هماهنگی در هر دو حوزه صورت می‌پذیرد، نظیر هماهنگی‌های بین کارشناسان مربوط به استقرار حاکمیت قانون در دولت‌های ورشکسته¹ تحت صلاحیت نهاد سیاست امنیتی-دفاعی مشترک و نیروهای نظامی به عنوان ناظران مرزی تحت صلاحیت نهاد امور قضایی و داخلی اما تا زمانی که قواعد و رویه‌های فرآیند سیاست‌گذاری در هر دو حوزه متفاوت می‌باشند، به نظر معقول می‌رسد که برتری تحلیل سنتی در رابطه با امنیت داخلی و خارجی همچنان باقی‌بماند. با این وجود، موضوع قابل توجه این است که مسائل مربوط به امنیت داخلی و خارجی در حال دگرذیسی و تغییر شکل می‌باشند. در واقع، یکی از مباحث مربوط به سیاست امنیتی اروپا موضوع حوزه‌های امنیت داخلی و امنیت خارجی اروپا است که این مسئله اکنون به سمت پیوند تدریجی اما غیرقابل اجتناب میان امنیت داخلی و خارجی در حال حرکت است. آگاهان سیاسی به شکل قابل توجه‌ای از فاصله ساختگی (و غیرطبیعی) بین امنیت داخلی و خارجی نه فقط برحسب خاستگاه تهدیدات بلکه برحسب ابزارهای متنوع که مستلزم حمایت از نظامات اجتماعی است، سخن می‌گویند. به عبارت دیگر، سیاست‌گذاری‌هایی که سابقاً در چارچوب امنیت داخلی تدبیر می‌گردید، اکنون به لحاظ کارکرد خارجی‌شان (و بلعکس) نیز ملحوظ می‌گردند. از این رو، به نظر می‌رسد اساساً دو نهاد سیاست امنیتی-دفاعی مشترک و امور قضایی و داخلی «ایفای نقش متفاوت بازیگران اصلی یک معادله سیاسی» را با پیوند امنیت داخلی و خارجی از طریق نظام‌های مربوط به

¹ - Failed States

_____ چارچوب نهادی سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا: نهاد سیاسی امنیتی- دفاعی... ◇

ساختار قواعد آن‌ها و تجویز مسیرهای اقداماتی که بازیگران سیاسی ممکن است در جهتی متفاوت انتخاب نمایند، نشان می‌دهند. این امر به شکل برجسته‌ای تحت معاهده لیسبون و با تدوین «الگوی جامعه»^۱ که به موجب آن مرزهای دو نهاد سیاست امنیتی-دفاعی مشترک و امور قضایی و داخلی به طور مجازی^۲ حذف گردید، پیوند امنیت داخلی و خارجی را در اتحادیه اروپا به نمایش می‌گذارد. در رابطه با نهاد سیاست امنیتی-دفاعی مشترک، این مطلب را می‌توان متذکر گردید که ماهیت اقدامات غیرنظامی اتحادیه اروپا در برابر پدیده تروریسم می‌تواند با تأکید بیش از حد بر استفاده از ظرفیت‌های این نهاد تحت‌الشعاع قرار گیرد. بنابراین، این مسئله قطعاً می‌تواند موجب فرسایش توانمندی‌های غیرنظامی اتحادیه اروپا نظیر تأکید آن بر مبارزه با ریشه‌های تروریسم بین‌الملل در سیاست ضد تروریستی این اتحادیه گردد. با این وجود، برای اجرای سیاست خارجی موفق نیاز به حمایت نظامی ضروری است و نهاد سیاست امنیتی- دفاعی مشترک می‌تواند در چنین مسیری برای پشتیبانی از اقدامات اتحادیه اروپا به عنوان آخرین ابزار مورد استفاده قرار گیرد. از طرف دیگر، نهاد امور قضایی و داخلی در برگیرنده همکاری‌های قضایی، اقدامات مشترک سرویس‌های اطلاعاتی و پلیسی، مقابله با تأمین مالی تروریسم، کنترل مرزها و اصل چندجانبه‌گرایی است که هماهنگی بیشتر ختم‌شده ضد تروریستی اتحادیه اروپا را به ویژه پس از حوادث ۱۱ سپتامبر نسبت به نهاد سیاست امنیتی-دفاعی مشترک برعهده دارد.

^۱ - الگو جامعه (Community Method) اشاره به ادغام مجازی سه رکن/محور اصلی معاهده اتحادیه اروپایی (ماستریخت) دارد.

^۲ - Virtually

◇ چارچوب نهادی سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا: نهاد سیاسی امنیتی - دفاعی ...

منابع

- تهمی، غلامرضا، (۱۳۸۱) «تاریخ کاربرد اصطلاح تروریسم و مشکلات تعریف آن»، *فصلنامه نهضت*، ج ۳، ش ۱۲.
- ج. هنل، ریچارد، (۱۳۸۳) *تروریسم*، ترجمه احمد واحدیان غفاری، مشهد: سخن گستر.
- خبیری، کابک، (۱۳۸۸)، «رویکردهای متفاوت اتحادیه اروپا پس از ۱۱ سپتامبر»، در:
www.strategicreview.blogspot.com/2009/02/11_13.html
- شریفیان، مرتضی، (۱۳۸۵)، «تروریسم؛ تداوم و تغییر»، *زمانه*، ش ۵۱، دسترسی، ۳۰ آذر ۱۳۸۸، در:
www.zamaneh.info/articles/640.htm
- مروی، ع، (۱۳۶۵) «تروریسم و دشواریهای دستیابی به تعریف علمی»، *اطلاعات سیاسی-اقتصادی*، ج ۱، ش ۶.
- A. Stivachtis, Yannis, (2007) *The State of European Integration*, Burlington: Ashgate.
- Akgul, Deniz Altinbas, (2002) «The European Union Response to September 11: Relations with the US and Failure to Maintain a CFSP», *The Review of International Affairs*, Vol. 1, No. 4.
- Cebeci, Munevver, (2004) «EU Foreign Policy after September 11 and the Significance of the Mediterranean», *University of Malta/European Documentation and Research Centre*, Vol. IV.

_____ چارچوب نهادی سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا: نهاد سیاسی امنیتی - دفاعی... ◇

- Conceptual_Framework_ESDP, (2004) Conceptual Framework on the European Security and Defence Policy (ESDP) dimension of the fight against terrorism, Available at:

www.consilium.europa.eu/.../14797Conceptual_Framework_ESDP.pdf (last accessed 23 Dec 2009).

- Council of the European Union (2004), 'Conceptual Framework on the ESDP dimension of the fight against terrorism', Available at:

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/14797Conceptual_Framework_ESDP.pdf (last accessed 23 Dec 2009).

- Declaration on Combating Terrorism, (2004) Available at:

www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/DECL-25.3.pdf (last accessed 23 Dec 2009).

- Deflem, Mathieu, (2006) «Europol and the Policing of International Terrorism: Counter-Terrorism in a Global Perspective», *Justice Quarterly*, Vol. 23, No. 3.

- EUISS Seminar, (2005) «The ESDP Contribution to the Fight Against Terrorism», Available at:

<http://www.iss.europa.eu/nc/actualites/actualite/browse/34/article/the-esdp-contribution-to-the-fight-against-terrorism> (last accessed 23 Dec 2009).

◇ ۹۱ فصلنامه تخصصی علوم سیاسی / شماره یازدهم / تابستان ۱۳۸۹

◇ چارچوب نهادی سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا: نهاد سیاسی امنیتی - دفاعی ...

- Eur-lex, (2002) «Fight against terrorism», Available at:

http://eur-lex.europa.eu/en/dossier/dossier_03.htm (last accessed 23 Dec 2009).

- Extraordinary Council meeting of JHA, (2004) «EU Fight Against

Terrorism», Available at:

www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/JAI19.03.04.pdf

(last accessed 23 Dec 2009).

- Howorth, Jolyon, (2003-2006) «European Security and Counter-Terrorism»,

Yale University.

- Howorth, Jolyon, (2004) *The European Union, Peace Operations and*

Terrorism, in T. Tardy, **Peace Operations after 11 September 2001**, Great

Britain: Frank Cass.

- Kirkwood, Lea T, *The European Union Counter-Terrorism Strategy:*

Origins, Problems, and Prospects, AM., Georgetown University, December

2006.

- Lugna, Lauri, (2006) «Institutional Framework of the European Union

Counter-Terrorism Policy Setting», *Baltic Security & Defence Review*, Vol 8.

- Mölling, Christian, (2008) «ESDP after Lisbon: More coherent and

capable?», **Center for Security Studies (CSS)**, Vol. 3, No. 28.

————— چارچوب نهادی سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا: نهاد سیاسی امنیتی - دفاعی... ◇

- Panagopoulos, Ilias, (2004) *Electronic Warfare: A Critical Military and Technological Asset for the Improvement of the Common European Security and Defence Policy (ESDP)*, M Sc., Naval Postgraduate School.

- Raquel Freire, Maria, (2008) *The European Security and Defence Policy: History, Structures and Capabilities*, in M. Merlingen and R. Ostrauskaite, *European Security and Defence Policy: An Implementation Perspective*, Oxon: Routledge.

- Sauer, Tom, (2004) «The Americanization of EU Nuclear Non-proliferation Policy», *Defence & Security Analysis*, Vol. 20, No.2.

- Shepherd, Alistair, (2006) «Irrelevant or Indispensable? ESDP, the 'War on Terror' and the Fallout from Iraq», *International Politics*, No. 43.

- Spence, David, (2004) «International Terrorism: the quest for a coherent EU response», in Bayles A. and Frommelt I, (Eds.), *Business and Security*, Oxford University Press.

-Winn, Neil, (2003), «The European Union's external face: The Europeanisation» of JHA and CFSP, *Perspectives on European Politics and Society*, Vol. 4, No. 1.

-Zimmermann, Doron, (2006), «The European Union and Post-9/11

◇ چارچوب نهادی سیاست ضد تروریستی اتحادیه اروپا: نهاد سیاسی امنیتی - دفاعی ...

Counterterrorism: A Reappraisal», *Center for Security Studies*, Vol. 29.

- http://www.europa.eu/scadplus/glossary/petersberg_tasks_en.htm.

- <http://www.europol.europa.eu>.

Archive of SID